

МІСТОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ ЯК СИСТЕМОУТВОРЮЮЧА СКЛАДОВА ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Місто — осередок буденного життя суспільства. Необхідність містобудування зумовлена саме демографічною ситуацією. З метою розвитку певної території, законодавець схвалює містобудівну діяльність, а тому проблема реалізації законодавства про містобудування, відповідальність за його порушення, питання відповідності стандартам та технічним нормам стосується передусім забудовника та населення.

Оскільки розвиток певної території зумовлюється так званими етапами, їх обминання вважатиметься суттєвим порушенням. Відтак, відповідно до Розділу IX чинної Конституції України, адміністративно-територіальними одиницями визнані Автономна республіка Крим, області, райони, райони в містах, села і селища. Міста загальнодержавного, обласного та районного значення входять у невід'ємну складову територіального устрою України та підпадають під окреме нормативно-правове регулювання [1].

Важливими принципами слід визнати такі: єдність та цілісність території, централізації, децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості розвитку регіонів з урахуванням економічного потенціалу, беручи до уваги етнічні та культурні традиції народу [1].

Враховуючи факт того, що процеси урбанізації в геополітиці займають не останнє місце, виникає суперечливе запитання: чи може водночас село перетворюватися на місто, і чи не буде це казуальним по відношенню до Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві»?

Повертаючись до думки про містобудування, важливою ланкою цього складного комплексу дій вважається наявність і участь (реалізація прав) суб'єктів, серед яких традиційно наявні державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, громадські об'єднання. Головною метою перед початком містобудування є визначення території, організація документації, впорядкування інвестиційних програм розвитку населених пунктів і територій, створення та ведення земельних кадастрів, оцінка можливого впливу на навколишнє середовище тощо [4].

В ст. 137 Основного Закону України містяться положення щодо нормативного врегулювання Автономною республікою Крим (далі — АРК) питань, які вважаємо аналогічно пов'язаними з процесом містобудування загалом. До таких питань входить регулювання АРК сільського господарства, лісів, меліорації та кар'єрів, громадських робіт, ремесел (що вважаються такими, що охороняються як найменування місць походження товару, виходячи з основоположних принципів інституту інтелектуальної власності); регулювання транспортного користування, водопроводів, автошляхів, мисливства, рибальства, санітарно-лікарняних служб [1]. Втім, положення ст. 137 Конституції інтерпретується як у вузькому, так і у широкому значеннях: вузьке значення спостерігається у п. 4. ч. 1 ст. 137 Конституції, а саме регулювання питань АРК стосовно містобудування..., а в широкому значенні — містобудування є широким комплексом заходів, що регулюється законодавством про містобудування.

До наступних «чинників» містобудівельної діяльності відносять такі, що виражаються в обмеженому використанні земель. Це положення відображене у змісті загальних положень Земельного кодексу та Конституції України — земельні ділянки мають використовуватися за цільовим призначенням. У Законі «Про регулювання містобудівної діяльності» зазначено, що обмеження у використанні території для містобудівних потреб фіксується у документації, яка співпадає з вищезгаданим правилом (так званий «зонінг») [5]. Нині, в ст. 3 цього ж Закону наводиться перелік законодавства у сфері містобудівної діяльності.

Плануючи забудову території, потрібно посилатися на визначені в Законі України «Про Генеральну схему планування території України» пріоритети та аргументи (які знаходять відображення у загальних положеннях даного Закону). Результативність аналізів, визначення напрямів використання території та пропозиції щодо реалізації Генеральної схеми так чи інакше виступають текстовим матеріалом [3]. Звісно, помилково було б оминути увагою значення перепису населення, яке полягає не лише

у формуванні статистики задля можливості оцінити і покращити недоліки в роботі, а й з метою рівномірного розподілення населення на території держави.

Таким чином, містобудівна діяльність умовно поділяється на такі групи:

- першу групу складають відносини, пов'язані з організацією документації та попередньою необхідністю ініціації питання (наприклад, ліцензування певних видів господарської діяльності у будівництві, стандартизація, інформаційні програми) [5];
- друга група питань стосується матеріально-організаційного забезпечення, насамперед кадрами, контролем за дотриманням вимог законодавства про охорону культурної спадщини, співпраця з іншими суб'єктами містобудівничої діяльності [5];
- третю групу складають питання, порушення яких сприяло б утворенню негативних наслідків (перехід за межі «червоної лінії», неналежне оцінювання земель державної власності, суттєва невідповідність картографно-геодезичній основі) [5].

Контроль за дотриманням законодавчих положень віднесено до компетенції уповноважених органів. В даному випадку відповідальність за порушення законодавства носить суворий характер. Формуючи державну політику у сфері містобудування, органи влади повинні підкорюватися вимогам норм закону. З огляду на це, з метою унеможливлення похибки, державна функція полягає в стандартизації.

Враховуючи те, що розвитку населених пунктів сприяють економічні, екологічні, та, в меншій мірі, політичні чинники, технологічне переоснащення підприємств (на які покладені повноваження будувати місто) має відбуватися на засадах науково-технологічного прогресу.

На базі сучасних спостережень та аналітичному вивченні і реалізації законодавства, державні службовці, вчені та юристи-практики готові погодитися з думкою, що інфраструктурні об'єкти в будь-якому місті спільні і відсутність яких найвідчутніша. Тому до розуміння об'єктів сучасного «портрету» міста можемо вкласти [6]:

- будівлі загально-територіального значення: муніципії, організації, магазини, служби, бібліотеки, заклади освіти та охорони здоров'я;
- міські елементи: дороги, двори, бічні мережі (тротуари);
- мережі доріг, транспортна система;
- система постачання води, система каналізації та робота служб, спрямована на видалення відходів з жилих зон та зон природного стану;
- система зв'язку, функціонування засобів масової інформації тощо.

Щодо заохочення туризму, утворення рекреаційних територій та історико-культурних об'єктів, то варто підходити до цього питання по необхідності. З іншого боку, наприклад, історичної особливості міста може і не бути, але Закон «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» надасть місцевим жителям конституційне право впливу на життя міста.

Важливим в контексті функціонування правової держави, мабуть стовідсотково погодиться вчена більшість є діяльність пов'язана з належним правовим інформуванням, захистом прав і дотриманням норм закону. Гарантування і забезпечення цих правових ідеалів покладено на органи юстиції.

Отже, розглянувши в цілому законодавство про містобудування, виокремимо основні нормативні акти щодо даного питання:

- Закон України «Про основи містобудування» 1992 р.;
- Закон України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» 1994 р.;
- Закон України «Про столицю України — місто-герой Київ» 1999 р.;
- Закон України «Про Генеральну схему планування території України» 2002 р.;
- Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» 2011 р.

Не менш важливими є закони «Про всеукраїнський та місцеві референдуми», «Про відходи», «Про архітектурну діяльність», житлово-комунальне законодавство та законодавство про транспорт, інформацію. Підзаконними нормативними актами Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України є розпорядження, накази, постанови, кількість яких потребує чіткої систематизації.

Певну особливість має Закон України «Про архітектурну діяльність». Нині даний акт урегулює питання про архітектурний та містобудівний конкурси, авторський та технічний нагляди (здійснювані архітектором та замовником відповідно), діяльність об'єднань професійних архітекторів, ліцензування господарської діяльності та атестацію виконавців робіт, авторські права [2].

Варто зробити акцент на деяких законах, відповідно до яких міста мають своєрідну економіко-правову особливість. Стосується це насамперед особливостей, відображених у Законі України «Про оголошення природних територій міста Бердянська Запорізької області курортом державного значення», або Закон «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території міста Харкова». Правове регулювання режиму спеціальних зон відбуватиметься відповідно до положень кодифікованого акта — Митного кодексу України.

Законодавство більш вужчого територіального впливу стосується окремого об'єкту (зокрема міст, будівель) і має значення стратегічно-важливого (Закон «Про залучення кредитних ресурсів для фінансування проектування і будівництва залізнично-автомобільного мостового переходу через річку Дніпро в місті Києві»).

Стосовно запобігання шкідливому впливу на навколишнє середовище, Закон «Про охорону навколишнього природного середовища» та деякі інші закони вказують на схожі і притаманні більшості галузям права принципи. Однак, на наш погляд, увагу слід приділяти саме юридичній відповідальності.

В перспективі користування містобудівним законодавством слід відповідально ставитися до державних вимог, стандартів, європейських зразків. Якість роботи, доступність соціальних послуг та нормальне функціонування інфраструктури — ось ті практичні виміри теперішнього життя, на які мають орієнтуватися забудовники в Україні.

Використані джерела:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 р. № 687-XIV // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 31. — Ст. 246.
3. Закон України «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 р. № 3059-III // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 30. — Ст. 204.
4. Закон України «Про основи містобудування» від 16.11.1992 р. № 2780-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 52. — Ст. 683.
5. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 р. № 3038-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 34. — Ст. 343.
6. Система. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE>.

Санченко Д. Є. Містобудування в Україні як системоутворююча складова основоположних прав і свобод людини.

У статті автором розглядаються основні моменти містобудівної діяльності в Україні. Користуючись чинним законодавством, автор проаналізував основні положення норм та їх значення, принципи.

Ключові слова: містобудування, містобудівна діяльність, містобудівне законодавство України.

Санченко Д. Е. Градостроительство в Украине как системообразующая составляющая основных прав и свобод человека.

В статье автором рассматриваются основные моменты градостроительной деятельности в Украине. Пользуясь действующим законодательством, автор проанализировал основные положения норм и их значение, принципы.

Ключевые слова: градостроительство, градостроительная деятельность, градостроительное законодательство Украины.

Sanchenko D. Urban planning in Ukraine as a component of the system-the basic rights and freedoms.

In this article the author examines the main aspects of urban development in Ukraine. Taking advantage of the current legislation, the author analyzed the main provisions of the rules and their importance, principles.

Key words: urban planning, urban development, urban planning legislation of Ukraine.

Рекомендовано до друку юридичним факультетом Політико-правового коледжу «АЛСКО».